

Yeganə BAYRAMOVA

Yaxşılıq və xeyriyyəçilik heç vaxt itmir, unudulmur. Dünyadan getmə də, əməlləri, xalqımızın gələcəyinə göstərdiyi can yanğısı onun ömür yoluna həmişə işıq saçacaq. Onu gözlərimizin önündə canlandıracaq...

O, Azərbaycanın görkəmli ictimai xadimi, ölkənin neft sənayesinin banilərindən biri idi. Milli kadrların hazırlanmasında böyük rolu olmuşdu. Söhbət xeyirxah əməlləri ilə yaddaşımızda dərin iz qoymuş Hacı Zeynalabdin Tağıyevdən gedir.

Sentyabrın 1-i H.Z.Tağıyevin xatirə günüdür. Bu gün Azərbaycan xalqının maariflənməsi, mədəni inkişafı üçün gördüyü nəcib işlərlə tarixdə silinməz izlər qoyan Tağıyevin vəfatından artıq 99 il ötür.

Bakıda ilk teatr binası, qızlar üçün ilk məktəb onun adı ilə bağlıdır. XX əsrin əvvəlində Bakıda bir çox xeyriyyə təşkilatları (“Müsəlman xeyriyyə cəmiyyəti”, “Nəşr və maarif”, “Nicat” və s.) Tağıyevin yardımı sayəsində fəaliyyət göstərmişdir. Dövrün tanınmış ziyalıları onun

köməyi ilə Rusiyada, Avropada təhsil alıblar.

Tağıyev müsəlmanların mənafeyi ilə ictimai-siyasi məsələlərdə daim fəallıq göstərmiş, onun vəsaiti hesabına Ə.Axundzadənin, S.M.Qəni-

zadənin, N.Nərimanovun və başqalarının kitabları çap olunub. Onun himayə etdiyi, təqaüd verdiyi şəxslər sonradan öz ölkələrinin, xalqlarının görkəmli nümayəndələri olublar. N.Nərimanov, M.Əzizbəyov, Ə.Topçubaşov, N.Yusifbəyli, L.Behbudov, Q.Qarabəyli, B.Cavanşir, M.D.Hüseynov, M.H.Vəzirov, Ş.Məmmədova və b. H.Z.Tağıyevin köməyi sayəsində təhsil alıblar.

H.Z.Tağıyevin bir sıra qəzet və jurnalların nəşrində (“Kaspi”, “Həyat”, “Tazə Həyat”, “Füyuzat” və s.), mədəni-maarif cəmiyyətlərinin təsis edilib fəaliyyət göstərməsində böyük əməyi olub. Onun 1880-ci ildə Bakıda tikdirdiyi ilk teatr binası xalq arasında “Tağıyev teatri” adlanırdı.

O, 1900-cü ildə 300 min manatlıq vəsait sərf edərək Bakıda Qızlar məktəbi tikdirir. Bu, Cənubi Qafqazda müsəlman qızlar üçün yeganə məktəb idi. Böyük xeyriyyəçinin Azərbaycan xalqı qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri qızları təhsilə cəlb etməsidir.

Qızlar məktəbinin açılmasına mane olanlarla mübarizə

Qızlar məktəbinin açılmasına yerli ruhanilər mane olurdular. Ruhanilər qızlara təhsil vermək təklifindən qəzəblənir və camaatı ayağa qaldırırdılar. Köhnə fikirli ruhanilər məktəb açmaq təklifini bəyənmiş qazi Mir Məhəmməd Kərimi qapısına ağ neft töküüb yandırmaqla hədələyirdilər. Məktəbin məhz azərbaycanlı qızlar üçün təsis edilməsi maarifçi mesenatın həyatını böyük təhlükə qarşısında qoyurdu. Dövrün köh-

nə fikirli, mühafizəkar adamları azərbaycanlı qızların oxumasını böyük bir qəbahət saydıqlarına görə, H.Z.Tağıyevi də öldürmək istəyirdilər. Lakin Hacı Tağıyev xalq arasında olan nüfuzu və ətrafındakı adamların onu mühafizə etməsi bu bədxahlığın baş tutmasına imkan vermirdi. Müsəlman qaraguruhçularının sözünü kəsmək üçün Tağıyev nüfuz sahibi olan Molla Mirzə Məhəmməd oğluna çoxlu pul və hədiyyələr verib müqəddəs yerlərə - Məkkəyə, Mədinəyə, Kərbəlaya, Qahirəyə, İstanbula, Tehrana göndərmiş və tapşırırmışdı

99 il ötür...

Xalq üçün yaşanan xeyriyyəçi ömrü!

ki, oradakı mötəbər, rəsmi din xadimlərindən o, cümlədən mücəhdidlərin hamısından imza və möhürlə təsdiq edilmiş rəsmi sənədlər alsın ki, müsəlman qızları da oğlanlar kimi şəriət məktəblərindən başqa, müasir məktəblərdə də təhsil ala bilərlər. Bu müqəddəs işdə şəriətə zidd heç nə yoxdur. Hacı Tağıyev gördüyü tədbirlər səmərə vermirdi. Ona görə də o, məcbur olub məsciddə ruhanilər qarşısında çıxış etməli ol-

oxuyub-yazmaq, elm-hesab, tiffillərə tərbiyə vermək öyrədiləcək. Burda nə pis iş var? Molla Əli Hacı Xəlil oğlu! Qulaq as! Mən qızları ismətsiz etmək istəmirəm, naməhrəmlə üzuaçıq olmağa çağırıram. Sırağün gecə 20 yaşlı ortancıl qızın sancılanmışdı, az qalmışdı ölsün. Lopabığ Ambarsum həkimi gətirdirdin, qızı yoxladı, dava-dərman elədi, qızı ölümdən qurtardı. İndi de görüm, Lopabığ Ambarsumun əvəzinə müsəlman arvad həkimi olsaydı, şəriətə hansı düzgün gələrdi? Arvad həkimlərinə, müəllimlərinə ehtiyacımız çoxdur. O məktəbi mən bizə padşahlıqdan vəhşi deyildəndən sonra qərara gəldim, açdırdım. Ətək dolusu pul töküüb bu məqsədlə bina tikdirmişəm. Dərs deyənələr zənən xeylağı olacaq!”

Vəfatı

H.Z. Tağıyev 1924-cü il sentyabrın 1-də, axşam səkkizin yarısında, 101 yaşında vəfat edib, sentyabrın 4-də dəfn olunub. Onun dəfinə çox böyük izdiham toplanmışdı. İnsanlar yas mərasiminə bütün Bakı və ətraf kəndlərdən ərzaq gətirirdilər. Nəriman Nərimanovun köməkliliyi ilə Bakının “Kommunist” və “Bakinski raboçi” qəzetlərində onunla bağlı nekroloq çap edildi.

Xeyriyyəçi milyonçunun xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayır.

2022-ci il yanvarın 18-də isə Prezident İlham Əliyev metronun “İçərişəhər” stansiyasının qarşısındakı meydanca ucaldırılan H.Z. Tağıyevin abidəsinin açılışında iştirak edib. Qeyd edək ki, ölkə başçısının sərəncamı ilə ucaldırılan abidə bürüncdür. H.Z. Tağıyevin heykəli bir simvoldur. Heykəl bizə Tağıyev ömrünün mənasını xatırladır. Bu, xeyirli əməllər üçün yaşamaq, xeyirli əməllərə sahib çıxmaqdır.